

*Грищенко І. В.,**доктор філологічних наук, доцент,
кафедра мовної підготовки**Навчально-наукового центру «Інститут біології та медицини»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Анотація. Статтю присвячено новітнім інформаційно-комунікаційним технологіям у процесі викладання української мови як іноземної. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується розширенням можливостей для самоосвіти, незалежного отримання необхідної інформації будь-якого характеру. Звичайно, це ставить нові вимоги перед сучасним викладачем, оскільки треба проявляти креативність для зацікавлення студентів своєю навчальною дисципліною. Встановлено, що перед викладачем постає необхідність самовдосконалення, постійної роботи над отриманням нових знань, необхідність освоювати нові знання та ділитися власними здобутками, використовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології, оскільки від цього значним чином залежать результати навчання студентів. Нині викладач має значно більші можливості у процесі підготовки та проведення занять з іноземної мови. Саме від рівня освіченості, методичної грамотності, прагнення освоювати нові технології залежить рівень знань студента.

Методика викладання дисципліни «Українська мова як іноземна» отримала потужний поштовх для розвитку, оскільки тривалий час іноземні громадяни, які прагнули отримати освітні послуги в українських закладах вищої освіти (далі – ЗВО), вивчали російську як іноземну. Тож перед викладачами української мови як іноземної постає нагальна потреба у максимально короткий термін надолужити згаяний час в освоєнні новітніх методів навчання іноземців ф залученні інформаційно-комунікаційних технологій.

Нині ми можемо констатувати, що навчальна дисципліна «Українська мова як іноземна» перебуває у фазі активного розвитку методики викладання. Результати досліджень демонструють залучення сучасних тенденцій, інтенсифікацію застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій для викладання української мови як іноземної. Попри збільшення різноманітних новітніх засобів і шляхів отримання інформації, особистісного спрямування навчання, все ж у процесі вивчення української мови як іноземної важлива роль належить викладачеві, оскільки саме від його професійного рівня, прагнення освоювати нові технології залежить результат вивчення української мови як іноземної іноземними громадянами, які прибули до України з метою отримання освітніх послуг.

Ключові слова: українська мова як іноземна, креативність, технологічні досягнення, особистісне спрямування, інноваційні засоби.

Постановка проблеми. Сучасний етап життєдіяльності людини є динамічним, інформаційно насиченим, постійно ставить перед кожним представником нові вимоги до рівня

освіченості, наявних знань і вмінь, спонукає постійно працювати над підвищенням кваліфікації. На допомогу приходять новітні інформаційно-комунікаційні технології, інноваційні засоби отримання та поширення інформації, доступ до цікавих та актуальних навчальних, інформаційно-довідкових матеріалів. Перед сучасним викладачем постають нові вимоги, оскільки виникає потреба освоювати новітні технології, залучати до навчального процесу технологічні досягнення, проявляти креативність для зацікавлення студентів своєю навчальною дисципліною. Про важливість і необхідність вивчати і знати іноземну мову знають усі, проте в дійсності звичне зубріння граматичного та лексичного матеріалу викликає відразу і формує несприйняття. Тому залучення досягнень новітніх інформаційно-комунікаційних технологій розширює можливості викладача іноземної мови досягнути поставленої мети, зацікавити студентів своєю дисципліною. Методика викладання дисципліни «Українська мова як іноземна» отримала потужний поштовх для розвитку, оскільки тривалий час іноземні громадяни, які прагнули отримати освітні послуги в українських ЗВО, вивчали російську як іноземну. Тож перед викладачами української мови як іноземної (далі – УМІ) постає нагальна потреба у максимально короткий термін надолужити згаяний час в освоєнні новітніх методів навчання іноземців і залученні інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему залучення інтерактивних методів викладання іноземних мов досліджують І. Антонян, Н. Попович, І. Свириденко, Н. Кочубей, С. Сисоєва, М. Соловей, Т. Коваль, Є. Спіцин та інші вчені. Питання використання сучасних комп'ютерних технологій у процесі навчання іноземної мови вивчають І. Кузьміна, О. Юзьвяк, Г. Вороніна, Р. Бужиков, В. Биков, Р. Гуревич, В. Кухаренко та інші науковці. О. Антонів, І. Кочан, Т. Кудіна, А. Кудін, Л. Назаревич, О. Назаревич, Л. Роман та інші дослідники розглядають використання досягнень інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання УМІ.

Мета статті – узагальнити та систематизувати застосування сучасних ІКТ в організації процесу вивчення УМІ.

Виклад основного матеріалу. Сучасний викладач має значно більші можливості у процесі підготовки та проведення занять з іноземної мови. Оскільки саме від рівня освіченості, методичної грамотності, прагнення освоювати нові технології залежить рівень знань студента, викладачеві доводиться постійно працювати над освоєнням новітніх ІКТ, залученням їх до навчального процесу, постійним оновленням власних знань і вмінь.

Наприклад, Н. Арістова та О. Малихін наголошують, що перед українськими викладачами іноземних мов після приєднання України до Болонської системи виникла необхідність відповідати світовим освітнім стандартам викладання своїх навчальних предметів. Завдяки розвитку Інтернету та інформаційних технологій сучасні викладачі іноземної мови можуть стати членами мережових педагогічних спільнот і можуть вільно обговорювати будь-які актуальні питання. Це дає змогу отримувати нову інформацію, використовувати сучасні методи, ділитися власним досвідом вирішення проблем, спільно використовувати різні навчальні посібники, які можуть підвищити ефективність роботи вчителів іноземних мов, що надає можливість реалізувати свій повний потенціал на робочому місці. Дослідники провели наукове дослідження, результати якого вказують на прямий зв'язок між рівнем активності вчителів іноземних мов у спеціально зосереджених мережових спільнотах і рівнем розвитку їхньої професійної самореалізації [1, с. 237–238]. Вказані дослідження вкотре підтверджують потребу самовдосконалення сучасного викладача, необхідність освоювати нові знання та ділитися власними здобутками, використання новітніх ІКТ.

І. Кузьміна визначила основні дидактичні функції, які можна реалізувати за допомогою використання комп'ютерних технологій, зокрема пізнавальну, розвиваючу, тренувальну, діагностичну, комунікативну. Це, у свою чергу, сприяє зацікавленості іноземною мовою, унаочненню навчального матеріалу, розширенню знань студентів із певної навчальної теми [8, с. 187]. Засоби ІКТ дають викладачеві змогу ефективніше задіяти всі шляхи когнітивної модальності, врахувати специфіку сприйняття інформації представниками різних психотипів в одній групі. Використання сучасних технічних досягнень, інноваційних технологій і методів навчання іноземної мови позитивно впливає на якість мовної підготовки, розвиває здібності студентів у процесі освоєння мовного матеріалу [5, с. 16].

Поряд із традиційним підручником нині активно використовується в навчальному процесі електронний підручник. На думку Н. Арістової, електронний підручник характеризується інтерактивністю, в ньому наочний, навчальний і довідковий матеріал подається у взаємозв'язку. Це створює можливість взаємодії комп'ютерів і студентів шляхом активізації їхньої навчальної діяльності, зацікавлення учасників навчально-пізнавального процесу; сприяє формуванню мотивації вивчення іноземної мови. Перед викладачем постає потреба врахування індивідуальних психологічних особливостей студентів, необхідність презентації навчального матеріалу в ігровій та інтегративній формах. Використання електронного підручника сприяє покращенню результатів навчання, зумовлює підвищення ефективності навчання на заняттях з іноземної мови і реалізацію дидактичного принципу оптимізації на практиці [4, с. 114]. Використання електронного посібника розширює навчальну автономію студента, дає можливість освоювати навчальні матеріали у зручний для студента час. О. Антонів наголошує, що ефективність самостійного навчання залежить від особистої вмотивованості, прагнення освоїти українську мову, залежить від сумлінного та старанного підходу до організації власної навчально-пізнавальної діяльності [2, с. 60]. Т. Кудіна та А. Кудін наголошують на формуванні моделі особистісно-орієнтованої освіти. На їхню думку, «... реалізація особистісно-орієнтованого підходу в навчанні мов у вищій школі вимагає застосування методичних систем, які містять елементи

інтерактивності, індивідуалізації навчальної траєкторії студента, оперативного контролю засвоєння мови в різних режимах самостійного пошуку і на різних рівнях складності» [7, с. 17].

Поряд із навчальними посібниками сучасна методика викладання іноземної мови пропонує використовувати інтерактивні методи навчання. Л. Роман зазначає, що інтерактивні методи мають гармонійно входити до цілісної системи, яка передбачає «... найраціональніше застосування відібраних з урахуванням принципів комунікативності, доцільності впровадження та взаємного доповнення інтерактивних методів, прийомів, засобів і форм навчання іноземних мов із метою досягнення заздалегідь запланованого (бажаного) навчального результату» [10, с. 109]. Сучасний процес освоєння іноземної мови передбачає вміння правильно сформулювати власну думку, підтримати розмову, брати участь у діалогічному спілкуванні. Як указує І. Кочан, саме діалогічне навчання становить основу інтерактивних технологій, в процесі якого студенти вчать комунікувати, вирішувати складні проблеми на основі аналізу ситуацій. Інтерактивні технології реалізуються в групових формах навчальної діяльності, роботі в групах, у парах. І. Кочан називає такі методи інтерактивного навчання: «*мозковий штурм*», «*дерево рішень*», «*акваріум*», «*кейс-метод*», «*синектику*», «*інтерв'ювання*», *метод гронування* (асоціативний куц), *метод ПРЕС*, *інтелектуальну розминку*, *тематичну дискусію* та інші, які варто використовувати і в методиці викладання УМІ [6, с. 17]. Використання кросвордів, вікторин для перевірки засвоєння лексичного і граматичного матеріалу є цікавим і водночас дієвим у процесі вивчення мови.

Сучасні викладачі УМІ активно працюють над навчально-методичним забезпеченням цієї дисципліни, зокрема створюють друковані та електронні навчальні матеріали, готують аудіозаписи, мультимедійні презентації, різноманітні таблиці, ілюстративні матеріали тощо. Розвиток інформаційних технологій розширює можливості, зокрема використання підкастів, соціальних мереж, вікторини («Kahoot») та іншого у навчальному процесі. Все це сприяє розвитку навичок говоріння іноземців, освоєнню окремих розмовних зворотів, можливості брати участь у дискусіях. Дослідження показують, що аудіопідкасти як доповнення до навчальних підручників і посібників дають змогу розвивати навички аудіювання самостійно та мобільно, сприяють закріпленню отриманих знань під час аудиторного заняття, стимулюють поповнення словникового запасу слухачів, розширюють їхні лінгвокультурологічні уявлення та задовольняють когнітивні потреби, дають їм змогу «... не просто сприймати мову носіїв, а й відтворювати інтонаційний малюнок іноземної мови, розрізняючи різні акценти». Використання вікторини «Kahoot» додає інтерактивності на занятті, створює здорову конкуренцію та дух змагання. Мережа Facebook, зокрема тематичні сторінки української мови як іноземної, дає змогу завантажити потрібну додаткову інформацію [9, с. 76–78]. Загалом, на просторах Інтернету є значна кількість сайтів для вивчення УМІ. На нашу думку, варто не лише послуговуватися їхніми матеріалами для самостійного вивчення, а й використовувати ці ресурси для закріплення вивченого на занятті під керівництвом викладача. Використання програми PowerPoint дає змогу викладачам УМІ проявляти свою креативність у підборі матеріалів і власне бачення під час подачі навчального матеріалу для конкретної групи студентів, що сприяє дотриманню особистісного підходу у навчанні.

Висновки. Сучасний стан навчальної дисципліни УМІ демонструє активний розвиток методики викладання, який характеризується залученням сучасних тенденцій, інтенсифікацією застосування новітніх ІКТ для викладання УМІ. Попри збільшення різноманітних новітніх засобів і шляхів отримання інформації, особистісного спрямування навчання, все ж у процесі вивчення УМІ важлива роль належить викладачеві, оскільки саме від його професійного рівня, прагнення освоювати нові технології залежить результат вивчення УМІ іноземними громадянами, які прибули до України з метою отримання освітніх послуг.

Література:

1. Malykhin O., Aristova N. Investigation into the Participation Activity Rate of Foreign Languages Teachers in Specially Focused Network Pedagogical Communities. *The new Education Review*. 2018. P. 227–233.
2. Антонів О. Дистанційне вивчення мови: проблеми та методи. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2007. Вип. 2. С. 48–54.
3. Антопян І., Попович Н. Використання інтерактивних методів навчання при викладанні іноземних мов у закладах вищої освіти. *Лінгвістика* : зб. наук. пр. 2019. № 1 (40). С. 108–117.
4. Арістова Н. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів навчальних закладів : монографія. Київ : ТОВ «ГЛІФМЕДІА», 2015. 240 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/322869236_N_O_Aristova.
5. Грищенко І. Активізація репрезентативних систем сприйняття у процесі навчання української мови як іноземної. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. Одеса, 2018. № 35. С. 15–17.
6. Кочан І. Нові освітні технології в практиці викладання української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2008. Вип. 3. С. 14–20.
7. Кудіна Т., Кудін А. Новітні технології у викладанні української мови як іноземної в мережевій мовній лабораторії. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2014. Вип. 10. С. 17–25.
8. Кузьміна І. Використання сучасних інформаційних технологій на заняттях з іноземної мови. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка* : зб. наук. пр. № 3(24). С. 186–190.
9. Назаревич Л., Назаревич О. Інноваційні підходи до вивчення української мови як іноземної за допомогою інтернет-технологій. *Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні* : мат-ли IV Міжнар. наук.-метод. конф., 2–4 травня

2018 р. Тернопіль, 2018. С. 7–78. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/25848/2/TLISU_2018_Nazarevych_L-Innovative_approaches_76-78.pdf.

10. Роман Л. Інформаційні технології як інновація у викладанні української мови як іноземної. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. III (22). Issue: 45. С. 42–45.

Hryshchenko I. Using of modern information and communication technologies of studying Ukrainian as foreign language

Summary. The article is dedicated to new information and communication technologies in the process of teaching Ukrainian as foreign. The current stage of development of society is characterized by increased capacity for self-education, independent access of any relevant information. In this connection particular importance should be focused to new requirements towards contemporary teacher. It is a need to motivate students their academic. It is of importance to note the teacher has to improve the skills, constantly works to generate new knowledge and shares own experiences. The emphasis has been placed on new information and communication technologies.

Now we can ascertain the fact of intensification of arrival of foreigners for education to Ukraine.

It must be stressed the teaching methods Ukrainian as foreign have obtained a major push for development. The data clarify the long term of dominance of Russian language in Ukrainian higher education institutions. Methodology on teaching Ukrainian as foreign is in an active period of development and improvement. Teachers of Ukrainian as foreign have to make up for lost time in the development of the latest methods of teaching foreigners in a short period.

The data indicate the level of education, methodical literacy, the desire to master new technologies of teacher depends on the level of knowledge of the student. Contemporary teacher has much more opportunities in the process of preparing and conducting lessons of the foreign language. Also it is of importance to note the bringing new information and communication technologies.

Despite the increasing number of new means and ways of obtaining information, personal learning, and the important role belongs teacher.

Depend on the qualifications of the teacher; desire to absorb new information and communication technologies relies effect of Ukrainian as foreign teaching.

Key words: Ukrainian as foreign, creativity, technological advances, personal orientation, innovative tools.